

ЕЛЕМЕНТ 1.**Задача 1. Преведете маркирания пасаж от текста**Латински текст

Sen. Ep. 2

1. Ex iis, quae mihi scribis, et ex iis, quae audio, bonam spem de te concipio: non discurre nec
2. locorum mutationibus inquietaris. Aegri animi ista iactatio est: primum argumentum compositae
3. mentis existimo posse consistere et secum morari. Illud autem vide, ne ista lectio auctorum
4. multorum et omnis generis voluminum habeat aliquid vagum et instabile. Certis ingeniis immorari
5. et innutrirī oportet, si velis aliquid trahere, quod in animo fideliter sedeat. **Nusquam est qui ubique**
6. **est. Vitam in peregrinatione exigentibus hoc evenit, ut multa hospitia habeant, nullas**
7. **amicitias; idem accidat necesse est iis, qui nullius se ingenio familiariter applicant, sed omnia**
8. **cursim et properantes transmittunt. Non prodest cibus nec corpori accedit, qui statim**
9. **sumptus emittitur; nihil aequae sanitatem impedit quam remediorum crebra mutatio; non**
10. **venit vulnus ad cicatricem in quo medicamenta temptantur; non convalescit planta quae**
11. **saepe transfertur; nihil tam utile est, ut in transitu prosit. Distringit librorum multitudo;**
12. **itaque cum legere non possis quantum habueris, satis est habere quantum legas. „Sed**
13. **modo“ inquis „hunc librum evolvere volo, modo illum.“** Fastidientis stomachi est multa
14. degustare; quae ubi varia sunt et diversa, inquinant non alunt. Probatos itaque semper lege, et si
15. quando ad alios deverti libuerit, ad priores redi. Aliquid cotidie adversus paupertatem, aliquid
16. adversus mortem auxili compara, nec minus adversus ceteras pestes; et cum multa percurreris,
17. unum excerpe, quod illo die concoquas. Hoc ipse quoque facio; ex pluribus, quae legi, aliquid
18. apprehendo. Hodiernum hoc est, quod apud Epicurum nactus sum – soleo enim et in aliena castra
19. transire, non tamquam transfuga, sed tamquam explorator: „honestā“ inquit „res est laeta aupertas“.
20. Illa vero non est paupertas, si laeta est; non qui parum habet, sed qui plus cupit, pauper est. Quid
21. enim refert quantum illi in arca, quantum in horreis iaceat, quantum pascat aut feneret, si alieno
22. imminet, si non acquisita sed acquirenda computat? Quis sit divitiarum modus quaeris? primus
23. habere quod necesse est, proximus quod sat est. Vale.

От това, което ми пишеш и което чувам, започвам много да се обнадеждавам за теб – не тичаш насам-натам, не тревожиш духа си, като често променяш мястото. Такова мятане е признак за болен дух. Основният белег на уравновесения ум според мен е да се спре и да остане насаме със себе си. Само внимавай четенето на много автори и какви ли не книги да не ти донесе някаква безпорядъчност и нестабилност. Човек трябва да се спре при големите умове, да се закърми с тях, ако иска да извлече нещо, което здраво да пусне корен в душата му.

[Превод на маркирания пасаж]

За преситения стомах е характерно да пробва много неща; но когато са най-различни и несъвместими помежду си, те го разстройват, а не го хранят. Затова чети винаги утвърдени автори и ако някой път ти хрумне да кривнеш към някой друг, връщай се отново при тях. Всеки ден си подготвяй по нещичко, което да ти е в помощ срещу бедността, срещу смъртта, както и срещу други беди. А като прехвърлиш много, избери си едно, което да смелиш през този ден. Аз самият го правя

– от многото прочетено, усвоявам едно. Днес то е нещо, на което се натъкнах у Епикур – нали имам навика да прескачам в чуждия стан, но не като дезертър, а като разузнавач. Та той казва: „Достойно нещо е веселата бедност“. Тя даже не е бедност, щом е весела. Беден е не който има малко, а който желае повече. Какво значение има колко е струпал в ковчето си, колко – в хамбара; колко добитък храни и колко е дал под лихва, щом ламти за чуждото, щом пресмята не колко е спечелил, а колко още трябва да спечели? Питаш каква е мярката за богатството? Най-напред да имаш колкото е необходимо, после – колкото е достатъчно. Бъди здрав. (Прев. А. Шелудко, 1991)

Задача 2. Отговорете на въпросите към текста (примерни типове въпроси, въпросите са общо до 10 по двата текста)

1. Посочете на коя част от оригиналния текст съответства преводът „по нещичко, което да ти е в помощ“.
2. Посочете дума в българския език, чийто произход е свързан с латинската *consistere*. Обяснете значението на българската дума и/или дайте пример за нейната употреба.
3. В оригиналния текст наблюдаваме използване на думи от различни лексикални регистри, които служат на автора за изграждането на метафора(и) и аргументация в подкрепа на неговите схващания и предписания. Посочете думите от различните лексикални регистри с техните основни форми и значение, като ги групирате по сфери на употреба.
4. Проследете композицията на текста във връзка с хода на мисълта и аргументацията. Разделете писмото на части и се обосновайте.
5. Каква(и) особеност(и) откривате в словореда на изречението на ред 20 и каква е нейната цел: *non qui parum habet, sed qui plus cupit, pauper est*. Обосновайте отговора си, като си помагате и с българския превод.
6. Каква стилистична фигура се среща в изречението на редове 20–22: *Quid enim refert...*:
 - a. анафора
 - b. полисиндетон
 - c. полиптота
 - d. асиндетон
7. Към кого/какво реферира местоимението *illi* в същото изречение и каква е особената му синтактична употреба?
8. Посочете изречения/части от изречения, които според вас могат да се цитират и извън контекста, т.е. които звучат сентенциозно.
9. Кое от следните бихте дефинирали като основна тема на текста:
 - a. достойнството на бедността
 - b. лутанията и нестабилността на човешкия живот
 - c. ползата от *contemplatio* (съзерцателността, съсредоточеността)
 - d. четенето на книги
 - e. ненужността на богатството
 - f. неуравновесеността на човешкия дух
10. В зависимост от отговора си на въпрос № 9, посочете израз или изречение от текста, което илюстрира най-добре очертаната от вас основна тема.

Задача 1. Преведете маркирания пасаж от текстаСтарогръцки текст

Th.1.143

1. Εἴ τε καὶ κινήσαντες τῶν Ὀλυμπιάσιν ἢ Δελφοῖς χρημάτων μισθῶ μείζονι
2. πειρῶντο ἡμῶν ὑπολαβεῖν τοὺς ξένους τῶν ναυτῶν, μὴ ὄντων μὲν ἡμῶν
3. ἀντιπάλων ἐσβάντων αὐτῶν τε καὶ τῶν μετοίκων δεινὸν ἂν ἦν· νῦν δὲ
4. τόδε τε ὑπάρχει, καί, ὅπερ κράτιστον, κυβερνήτας ἔχομεν πολίτας καὶ τὴν
5. ἄλλην ὑπηρεσίαν πλείους καὶ ἀμείνους ἢ ἅπασα ἢ ἄλλη Ἑλλάς.
6. καὶ ἐπὶ τῷ κινδύνῳ οὐδεὶς ἂν δέξαιτο τῶν ξένων τὴν τε αὐτοῦ φεύγειν καὶ
7. μετὰ τῆς ἡσσανος ἅμα ἐλπίδος ὀλίγων ἡμερῶν ἔνεκα μεγάλου μισθοῦ
8. δόσεως ἐκείνοις ξυναγωνίζεσθαι. **Καὶ τὰ μὲν Πελοποννησίων ἔμοιγε**
9. **τοιαῦτα καὶ παραπλήσια δοκεῖ εἶναι, τὰ δὲ ἡμέτερα τούτων τε ὧνπερ**
10. **ἐκείνοις ἐμεμψάμην ἀπηλλάχθαι καὶ ἄλλα οὐκ ἀπὸ τοῦ ἴσου μεγάλα ἔχειν.**
11. **ἦν τε ἐπὶ τὴν χώραν ἡμῶν πεζῆ ἴωσιν, ἡμεῖς ἐπὶ τὴν ἐκείνων**
12. **πλευσοῦμεθα, καὶ οὐκέτι ἐκ τοῦ ὁμοίου ἔσται Πελοποννήσου τε μέρος τι**
13. **τμηθῆναι καὶ τὴν Ἀττικὴν ἅπασαν· οἱ μὲν γὰρ οὐχ ἔξουσιν ἄλλην**
14. **ἀντιλαβεῖν ἀμαχεῖ, ἡμῖν δ' ἐστὶ γῆ πολλὴ καὶ ἐν νήσοις καὶ κατ' ἠπειρον·**
15. **μέγα γὰρ τὸ τῆς θαλάσσης κράτος. σκέψασθε δέ· εἰ γὰρ ἦμεν νησιῶται,**
16. **τίνες ἂν ἀληπτότεροι ἦσαν;** καὶ νῦν χρὴ ὅτι ἐγγύτατα τούτου
17. διανοηθέντας τὴν μὲν γῆν καὶ οἰκίας ἀφεῖναι, τῆς δὲ θαλάσσης καὶ πόλεως
18. φυλακὴν ἔχειν, καὶ Πελοποννησίοις ὑπὲρ αὐτῶν ὀργισθέντας πολλῶ
19. πλέοσι μὴ διαμάχεσθαι (κρατήσαντές τε γὰρ αὐθις οὐκ ἐλάσσοσι
20. μαχοῦμεθα καὶ ἦν σφαλῶμεν, τὰ τῶν ξυμμάχων, ὅθεν ἰσχύομεν,
21. προσάπολλυται· οὐ γὰρ ἡσυχάσουσι μὴ ἱκανῶν ἡμῶν ὄντων ἐπ' αὐτοῦς
22. στρατεύειν), τὴν τε ὀλόφυρσιν μὴ οἰκιῶν καὶ γῆς ποιεῖσθαι, ἀλλὰ τῶν
23. σωματῶν· οὐ γὰρ τάδε τοὺς ἄνδρας, ἀλλ' οἱ ἄνδρες ταῦτα κτῶνται. καὶ εἰ
24. ὦμην πείσειν ὑμᾶς, αὐτοὺς ἂν ἐξελεθόντας ἐκέλευον αὐτὰ δηῶσαι καὶ
25. δεῖξαι Πελοποννησίοις ὅτι τούτων γε ἔνεκα οὐχ ὑπακούσεσθε.

А ако, присвоили парите от светилището в Олимпия или в Делфи, започнеха да ни отнемат с поголеми заплати наемниците за екипажи на корабите, при положение че ние нямаме алтернативни екипажи – и от самите граждани, и от метеките – щеше да стане страшно. Но ето че сега съществува тази възможност и което е най-доброто, ние имаме атински граждани за кормчии, а и за останалите служби на корабите повече и по-добри бойци, отколкото цяла Елада.

[Превод на маркирания текст]

И сега трябва колкото може най-близко да се придържаме в мисълта си към това да жертваме земята и къщите си, но да съхраняваме морето и града. И ядосани на пелопонесците, не трябва да воюваме срещу тях, когато са с много по-голяма войска (защото даже и да ги надвием, пак ще воюваме с тях, без да са станали по-малобройни, а ако паднем, делата на нашите съюзници, в които

е силата ни, се провалят допълнително – те няма да стоят мирни, ако не сме способни да воюваме срещу тях). И да не оплакваме къщи и земя, а хората. Защото не те притежават хората, а хората – тях. И ако смятах, че ще ви убедя, щях да ви накарам вие сами да излезете от Атина и да ги опустошите и с това да покажете на пелопонесците, че поне заради тези притежания няма да им се подчините.

Задача 2. Отговорете на въпросите към текста (примерни типове въпроси, въпросите са общо до 10 по двата текста)

1. След ултиматума на лакедемонските пратеници Перикъл произнася в Народното събрание на Атина първата си реч (432 г. пр.н.е.), с която окуражава атинските граждани и ги убеждава да не отстъпват пред исканията на лакедемонците. За да внуши колко безпочвени са страховете на атиняните и колко господството им по море е неоспоримо, а притежанията в Атика – малоценни, той на три места в началото, средата и края на речта употребява ирреални условни периоди. Посочете кои са те:
 - A.
 - B.
 - B.
2. Коя старогръцка фраза е преведена с:
 - A. *при положение че ние нямаме алтернативни екипажи*
 - B. *ако не сме способни да воюваме срещу тях*
 - B. *това да жертваме земята и къщите си*
3. Какви лексеми и/или фрази е употребил Тукидид за:
 - A. служба
 - B. оплаквам
 - B. опустошавам
4. Посочете в речта поне три термина, свързани с морското дело, на което се опира атинската военно-политическа мощ:
 - A.
 - B.
 - B.
5. Каква стилистична фигура е употребена на редове 17–18?
 - A. паралелизъм
 - B. антиципация
 - B. хиазъм
6. Запишете по-долу на старогръцки реторическия въпрос, с който си служи Перикъл.
7. Перикъл използва при разгръщане на аргументите си в речта 1 л., мн. ч. на глаголи и местоимения, с което внушава идеята за общност пред надвисналата опасност. На кои две места обаче се обръща към аудиторията си във 2 л. мн.ч. като неин наставник и водач? Посочете редовете и съответните глаголни форми:
 - A. ред
 - B. ред
8. Перикъл е бил умел оратор и съгласно античните свидетелства е обичал да употребява запомнящи се и ефектни обрати, както е на ред 23 от тази реч. Какво е използвал на това място?

9. Какво знаете за метеките в Атина?

10. В началото на речта си Перикъл споменава светилищата в Олимпия и Делфи. Защо те биха могли да предоставят финансов ресурс за лакедемонците?

ЕЛЕМЕНТ 2

От Елемент 2. изберете една от двете предложени задачи (в примерния вариант задачите са от трите типа за образец).

Задача 2.1. Работа с вторичен текст (в обем около една стандартна страница), свързан с антична проблематика

Martin, T. R. Ancient Greece: From Prehistoric to Hellenistic Times. Yale University Press, 1996.

Откъс от главата „Пелопонеската война и последствията ѝ в Атина“

Комедията като критика на официалната политика

Изглежда, че острата критика срещу масата от обикновени граждани не е била приемлива в атическата комедия, но комедийните представления в V в. често критикуват управленските политики, одобрени в народното събрание, като обвиняват за тях политическите лидери. Силно критичната природа на комедията никога не е била така видима, както в годините на войната. Няколко от популярните комедии на Аристофан имат сюжети, в които героите договарят мир със Спарта, въпреки че комедиите са поставяни, докато все още се водят ожесточени военни действия. Така например в (1) от 425 г. протагонистът урежда за себе си и за своето семейство сепаративен мир със спартанците. Пиесата печели първо място на състезанието за комедии.

Най-забележителните Аристофанови комедии са тези, в които главните герои са жени, използващи ума и взаимната си солидарност, за да принудят атинските мъже да обърнат посоката на държавната политиката. Най-известна от комедиите, представящи извънредно ефективни действия на жени, е (2) от 411 г. Тя показва как атинските жени се обединяват със спартанските в усилията си да заставят съпрузите си да сложат край на Пелопонеската война. За да ги накарат да сключат мир, жените първо завземат Акропола, където се пазят атинските финанси, и препятстват по-нататъшното им харчене за войната. След това отблъсват атаката на възрастните мъже, останали в Атина, докато по-младите са излезли на поход. Когато съпрузите им се връщат от битка, жените им отказват секс. Тази сексуална стачка, разиграна в серия от неприлични епизоди, накрая принуждава мъжете в Спарта и Атина да се съгласят на мирен договор.

Комедията представя жените да действат храбро и агресивно срещу мъжете, които изглежда са решени да разрушат семейния си живот с продължително отсъствие от къщи и да съсипят държавата с дълга и безсмислена война. С други думи силните жени в пиесата поемат мъжки роли, за да запазят традиционния начин на живот в общността. Самата главна героиня откроява този момент в речта си, в която настоява, че жените имат интелекта и преценката да вземат политически решения. Тя твърди, че е придобила познанията си по традиционния начин: *„Аз съм жена, но имам разум. И сама за себе си не съм лишена от добра преценка. И след като съм слушала често думите на баща си и на по-старите, не съм образована зле.“* Героинята е получила традиционно образование, като се е учила от по-възрастните мъже. Нейното старомодно обучение и здрав разум ѝ позволяват да вижда какво трябва да се направи, за да се защити общността. Подобно на героините в трагедията, тя е буквално реакционер и иска да върне нещата по местата им. Но за да постигне това, трябва да действа като революционер. Аристофан казва на атиняните,

че спирането на войната може да бъде толкова лесно, че и жените могат да го свършат, и че мъжете трябва да мислят за съхранението на старите нрави, за да не ги загубят.

1. Напишете липсващите в текста заглавия на Аристофанови комедии, като изберете измежду „Ахарниците“; „Конниците“; „Птиците“; „Мира“; „Лизистрата“; „Жените в народното събрание“; „Женският празник“.

2. Съдейки по изложението в този текст, доколко е успял Перикъл да убеди атиняните „да жертват земята и къщите си“ и да дадат всичко от себе си за войната?

3. Как комедиографът успява да представи политическа сатира и да критикува водената политика, без да си навлече неприятности:

- според казаното по въпроса в текста;
- според самото съдържание на разглежданата комедия.

4. Кое от следните словосъчетания от текста на Аристофан отговаря на превода *не съм образована зле*:

- а) νοῦς δ' ἔνεστί μοι
- б) οὐ κακῶς γνώμησ' ἔχω
- в) οὐ μεμούσωμαι κακῶς
- г) καὶ τᾷδε γὰρ λέγεις καλῶς

5. Текстът поставя анцент върху „традиционното образование“, защитавано от Аристофан в лицето на неговата героиня. За какви обществени напрежения загатва тази интерпретация? Какво образование демонстрира Перикъл, когато говори за войната в пасажа от Елемент 1?

Задача 2.2. Интерпретация на визуално съдържание с помощта на насочващи въпроси (300–500 думи)

Разгледайте изображението и с помощта на въпросите създайте кратък коментарен текст, съдържащ информация и интерпретация, насочена към заинтересована и образована публика.

Одисей и сирените. Римска фреска от Помпей, I в. сл. Хр.

1. От коя част на „Одисея“ е епизодът, който е изобразен на фреската?
2. Каква заплаха за Одисей представляват сирените?

3. Как Одисей успява да избегне опасността?
4. Кои елементи и черти на изображението подсказват за заплахата и внушават драматизма на ситуацията?
5. Колко са сирените в „Одисея“? Колко са сирените в картината и как са разпределени ролите им?
6. Какви същества са сирените и как изглеждат?
7. Какви промени са настъпили в тяхната иконография във времето след Античността?
8. Какво символизират сирените днес? Какво е преносното значение на *siren* в английски?
9. Защо такова изображение намира място в домашното пространство на античния човек, какви негови вкусове и интереси задоволява? С какъв тип съвременна интериорна украса бихте го сравнили?

Задача 2.3. Сравнение и оценка на качеството на преводи (300-500 думи)

Сравнете и оценете двата превода на пасаж от латинския текст от Елемент 1. и коментирайте различните преводачески решения. Можете да си помагате със следните примерни параметри: 1) най-близък до оригинала превод и точно и недвусмислено предадено съдържание; 2) съхраняване или адекватно компенсиране на стилистичните особености на оригинала; 3) адекватност на използвания лексикален регистър на преводния език; 4) четивност на български език и липса на белези за интерфериране на изходния език с приемния; 5) избор на еквиваленти за определени лексеми, фрази:

„honesta“ inquit „res est laeta paupertas“. Illa vero non est paupertas, si laeta est; non qui parum habet, sed qui plus cupit, pauper est. Quid enim refert quantum illi in arca, quantum in horreis iaceat, quantum pascat aut feneret, si alieno imminet, si non acquisita sed acquirenda computat? Quis sit divitiarum modus quaeris? primus habere quod necesse est, proximus quod sat est.

Превод 1. Та той казва: „Достојно нешто е веселата бедност“. Тя даже не е бедност, щом е весела. Беден е не който има малко, а който желае повеќе. Какво значење има колко е струпал в ковчежето си, колко – в хамбара; колко добитък храни и колко е дал под лихва, щом ламти за чуждото, щом пресмята не колко е спечелил, а колко още треба да спечели? Питаш каква е мярката за богатството? Най-напред да имаш колкото е необходимо, после – колкото е достатъчно.

Превод 2. „Радостната бедност“, казва той, „ е честна работа“. Но каква е тази бедност, ако е радостна? Беден е не този, който притежава малко, а този, който иска повеќе. Нима е важно колко пари имаш в касичката, колко жито – в хамбара, колко глави добитък пасеш или колко лихва получаваш, ако се домогваш до чуждото имане и пресмяташ не спечеленото, а оноа, което искаш да спечелиш в повеќе. Ще попиташ какъв треба да е прагът на богатството? Минимумът е да имаш каквото ти е необходимо, а максимумът – колкото ти е достатъчно.